

Sovětsko-jugoslávská roztřeka

Jan Peříkan

4. února 1948, v době návštev vy-
 doucích představitelů Komunistické
 strany Rumunska v Moskvě, zmizely
 strany Rumunska v Moskvě, zmizely
 nahle ze všech veřejných prostranství
 v Bukurešti portréty předsedy jugo-
 slávské vlády a generálního tajemní-
 ka KSJ Josipa Broze Tity. Do tohoto
 dne se Titův portrét objevoval ve sta-
 linské ikonografii v Rumunsku hned
 po obrazu sovětského vůdce nejčas-
 těji. Západní diplomaté okamžitě za-
 registrovali toto „obrazobornectví“ ja-
 ko signál možného zhoršení vztahů
 mezi Moskvou a Bělehradem. Jeho
 přičiny a rozsah však po řadu měsíců
 nedokázali ještě rozpoznat.)
 Po několika následujících týdnu se
 zdálo, že stázní Titových portrétů
 nemělo význam, který mu na Západě
 přičítali. Jugoslávie nadále zůstávala
 věrným společníkem Sovětského svazu
 a nic nenavrhovalo tomu, že by
 opouštěla cestu následně kopírující
 stalinický model. Jugoslávie měla
 opouštěla cestu následně kopírující
 stalinický model. Jugoslávie měla
 opouštěla cestu následně kopírující
 stalinický model. Jugoslávie měla

státně v prosinci 1946 a v dubnu
 1948.) Na jare roku 1947 vyhlásila
 jugoslávská vláda pětiletý program
 radikální industrializace, jehož před-
 pokladané tempo neodpovídalo real-
 ite. Na přilízne dvakrát větší než v ostat-
 ním hospodářským možnostem a by-
 rok státních s plánovanou ekonomii-
 kou. Stejně tak jako v SSSR byl při-
 couzské a italské komunistické stra-
 ny, které mimo jiné obviňovali z pas-
 ivity a kapitáliství během války. Po-
 dobně kritické vyhrady měla Komu-
 nistická strana Jugoslávie i vůči KSČ,
 které vyčítala pomalý postup revo-
 lučních změn v Československu, libe-
 ralismus v kulturní politice a příliš
 těsné styky s buržoazními stranami.
 Jednou z prvotných politických
 priorit jugoslávského vedení se po-
 stupně stalo úsilí o vytvoření většího
 státního celku na Balkánském polo-
 ostrově nebo i v rámci střední a jiho-
 východní Evropy. S ohledem na tuto
 strategii Jugoslávie iniciovala uzave-
 ní spojeneckých smluv s ostatními
 státy sovětského bloku. Prorozovála
 přitom takové znění smluv, které by
 maximálně přispělo k budoucí integ-
 raci spojenců. Jugoslávská aktivita se
 především zaměřovala na Albánii
 a Bulharsko. Váda FLRJ poskytova-
 la od roku 1945 Albánii rozsáhlou
 ekonomickou pomoc. V albánském
 příměstí, školství, ale i v ústředních
 úřadech a armádě působily stovky
 jugoslávských poradců. Brzy po
 skončení druhé světové války se fak-
 ticky otevřely hranice mezi oběma
 zeměmi a docházelo k volné migraci
 albánského obyvatelstva mezi Kosovo-
 vem a ALR.
 Velmi užité kontakty navázalo ju-
 goslávské vedení i s Bulharskem. Ty-
 to styky se prohloubily zvláště po
 Titově jedání s předsedou bulharské
 vlády Georgi Dimitrova na přelo-
 mu července a srpna 1947. Zcela re-
 alně se počítalo s tím, že v nejbližší

státně v prosinci 1946 a v dubnu
 1948.) Na jare roku 1947 vyhlásila
 jugoslávská vláda pětiletý program
 radikální industrializace, jehož před-
 pokladané tempo neodpovídalo real-
 ite. Na přilízne dvakrát větší než v ostat-
 ním hospodářským možnostem a by-
 rok státních s plánovanou ekonomii-
 kou. Stejně tak jako v SSSR byl při-
 couzské a italské komunistické stra-
 ny, které mimo jiné obviňovali z pas-
 ivity a kapitáliství během války. Po-
 dobně kritické vyhrady měla Komu-
 nistická strana Jugoslávie i vůči KSČ,
 které vyčítala pomalý postup revo-
 lučních změn v Československu, libe-
 ralismus v kulturní politice a příliš
 těsné styky s buržoazními stranami.
 Jednou z prvotných politických
 priorit jugoslávského vedení se po-
 stupně stalo úsilí o vytvoření většího
 státního celku na Balkánském polo-
 ostrově nebo i v rámci střední a jiho-
 východní Evropy. S ohledem na tuto
 strategii Jugoslávie iniciovala uzave-
 ní spojeneckých smluv s ostatními
 státy sovětského bloku. Prorozovála
 přitom takové znění smluv, které by
 maximálně přispělo k budoucí integ-
 raci spojenců. Jugoslávská aktivita se
 především zaměřovala na Albánii
 a Bulharsko. Váda FLRJ poskytova-
 la od roku 1945 Albánii rozsáhlou
 ekonomickou pomoc. V albánském
 příměstí, školství, ale i v ústředních
 úřadech a armádě působily stovky
 jugoslávských poradců. Brzy po
 skončení druhé světové války se fak-
 ticky otevřely hranice mezi oběma
 zeměmi a docházelo k volné migraci
 albánského obyvatelstva mezi Kosovo-
 vem a ALR.
 Velmi užité kontakty navázalo ju-
 goslávské vedení i s Bulharskem. Ty-
 to styky se prohloubily zvláště po
 Titově jedání s předsedou bulharské
 vlády Georgi Dimitrova na přelo-
 mu července a srpna 1947. Zcela re-
 alně se počítalo s tím, že v nejbližší

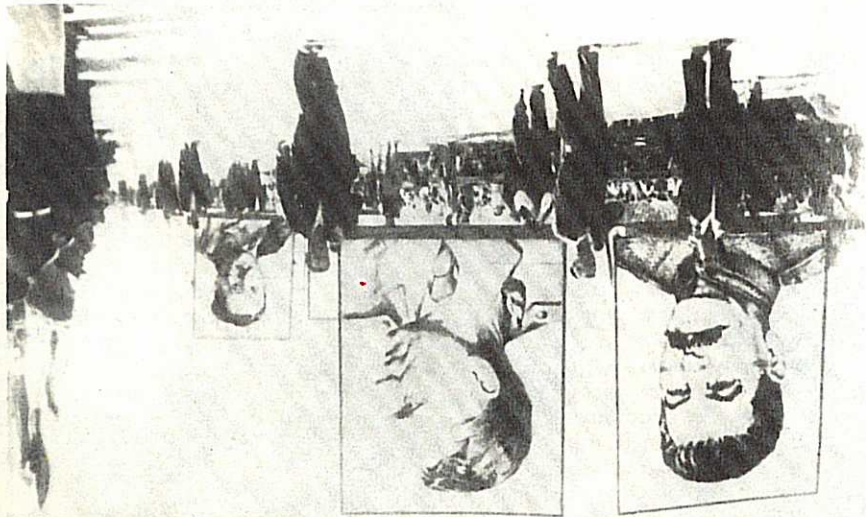
1) Přivez J., Tito, Stalin in Zahod, Ljubljana
 1987, str. 51.
 2) Muraško G., Borba rabočegog klasa za nacio-
 nalizaciju promišljenosti, Moskva 1979, str.
 154.
 3) Oslavy Tita časno pfekeřovaly rozznoumu mi-
 1945 proclazeli koleum tribuny, na niz sila J. B.
 Tito, spolu s dalšími praejudicijami i zamislaniet
 beleharckého potfebného nstavu. I oni čitěli
 ukazai své revolucni nasčeti a obdiv včeti neč-
 výššimu jugoslávskému pfečstavitelu, a zpřiali
 proto parlyzantskou piscu, jejíž rečten začinal
 slovy: „Tito je naš...“ (Archiev federálního minis-
 terstva zahraničních věcí, fond PZ-Bělehrad
 1945, zpráva J. Ljpy z 5. 5. 1945).
 4) Kriokapic B., Dahanaski procesi, Beograd
 1986.

dobře zavedou oba státy celní uni-
 obou slovanských zemí.
 Jugoslávské cíle však nebyly pouze
 altruistické a nepostupující, značnou
 dávku hegemonismu. Jugoslávští po-
 radci začal zastávat do albán-
 ských vnitřních záležitostí, prosazo-
 vali své stoupence do odpovědných
 funkcí, jejich slovo mělo někdy větší
 váhu než rozhodnutí příslušných
 vládních funkcionářů. Titovo vedení
 zcela reálně kalkulovalo s tím, že Al-
 bánie v blízké době vstoupí do jugo-
 slávské federace jako sedmá republi-
 ka. K rozporům došlo i při jednaní
 s Bulharskem o budoucím sjednocení
 jako v případě Albánie — aby se
 jako v případě Albánie — aby se
 republik. Tuto ideu nemohlo Dimit-
 rovo vedení, které jinak myšlenku
 integrace všemožně podporovalo,
 z pochopitelných historických, naci-
 onálních a strategických důvodů ak-
 ceptovat. Nabídlo proto konfederaci
 obou států. Další jednaní potom ustř-
 nulo na tomto sporném bodu.

Jugoslávskou zahraniční politickou
 aktivitu sledoval velmi bedlivě a se
 zvláštností nehloubost J. V. Stalina. Jeho
 konceptm zásadně nevyhovoval při-
 stoupení FRLJ. V balkánském prosto-
 ru by vznikl státní útvar, který by se
 díky své rozloze, počtu obyvatel
 i ekonomickému potenciálu mohl
 stát určitým partnerem Sovětského
 svazu v rámci právě se formujícího
 bloku socialistických zemí. Realizace
 této možnosti by vážně narušila Stali-
 dovu snahu rozšířit svou diktátorskou
 moc, kterou zcela disponoval v rámci
 SSSR, i na území lidové demokracie-
 kých států. Sovětský vůdce, který se
 svými činiteli — možno říci neopráv-
 ně — značně roztrpčeni. Uspěch
 skými činiteli — možno říci neopráv-
 ně — značně roztrpčeni. Uspěch
 nepřinesl ani projekt smíšených so-
 větsko-jugoslávských společností.
 Ambiciózní záměr předpokládal
 vznik více jak deseti společných pod-
 niků, které měly působit v různých
 oblastech jugoslávského hospodár-
 ství. Nakonec se však podarilo ustavit
 jen dvě společnosti. Jedna působila
 jako dunajská plavební firma a druhá
 v letecké dopravě. Od jejich vzniku
 začátkem roku 1947 však docházelo
 mezi FRLJ a SSSR k rozporům týka-
 jících se podílu na financování, kom-
 petenci a rozdělení zisku.

Stalinovo rozhodnutí věřejmě po-
 kárat Titovo vedení urychlily dvě
 události z počátku roku 1948. Začá-
 kem ledna 1948 rozmístila jugosláv-
 ská vláda bez konzultace s Moskvou
 na albánském území leteckou divizi.
 O několik dní později proběhla své-
 toým tiskem zpráva o intervieu
 G. Dimitrova, v němž prohlásil, že
 povazuje za reálnou možnost vznik
 federace Bulharska, Jugoslávie, Al-
 bánie, Rumunska, Madarska, Česko-
 slovenska, Polska a snad i Řecka.⁵⁾

Oslavy příjezdi lstrie k Jugoslávii 21. září 1947

Obě zprávy povzruly Stalin za důka-
 zny snahy Jugoslávie o narušení mo-
 cenenské hegemonie SSSR mezi stá-
 ty střední a jihovýchodní Evropy. Začá-
 kem února 1948 (tedy v době, kdy
 v Bukurešti náhle zmizely Titovy ob-
 razy) Stalin nahléval požádal vedení
 KSSJ o vyslání reprezentativní delega-
 ce k jednaní do Moskvy. Na spolec-
 ním sovětsko-jugoslávském jednaní,
 jenž byla přítomna i bulharská dele-
 gace, Stalin ostře kritizoval Dimitro-
 vovy výtoky, ale potom věrně sam
 sobě a své lstrie navrhl, aby
 Jugoslávie a Bulharsko urychleně vy-
 tvóřily společný stát. Dodes neví
 zcela jasné, proč tento projekt sově-
 ský diktátor neocěkávaně podpořil.
 Zřejmě nejpravděpodobnější bude
 domněnka, že čelil infiltrační jugo-
 slávské vedení zcela poslušnými
 bulharskými komunisty (např. Valiko
 Červenkovem, Vladimírem Pop-
 -Tomovem), kteří by zajistili podřízení
 společného státu sovětskému vlivu.
 Vedení jugoslávské delegace Edward
 Kardelj a Milovan Djilas přistihli, že
 Stalinův návrh přednesou Titovi. Kar-
 dej také po Stalinově kritice rozmís-
 tění jugoslávských vojsk v Albánii po-
 depal 12. února závazek, že Jugoslá-
 vie bude propůjčit konzultovat všech-
 ny své důležité zahraničně-politické
 kroky se Sovětským svazem.
 Rozšířené politické KSSJ jed-
 nání o vzniklé situaci 1. března 1948.
 Dosplo k závěru, že vytvoření spo-
 lečného státu s Bulharskem není za
 dané situace z ekonomických a poli-
 tických důvodů žádoucí. Stalinovo
 rozhodnutí, které po-
 vázoval jen za další důkaz vzpurného

⁵⁾ Petranović B., Sta je ubrzalo sukob?, NIN, 28. I. 1990.
⁶⁾ Kofalková K., Vytváření systému dvoustran-
 ných spojeneckých smluv mezi evropskými so-
 cialistickými zeměmi (1943—1949), Praha,
 1966, str. 59, 60.
⁷⁾ Petranović B., Istorijsa Jugoslávije 1918—1988,
 Treća knjiga, Beograd 1988, str. 207.

¹³ Dostavání stýl práce komunistické strany ná- zorně ilustruje fakt, že to bylo první plnění zasedání ústředního výboru od skončení druhé světové války.

¹⁴ Dedijer V., Novi prilozi... str. 477.

¹⁵ 1948, Beograd 1979.

¹⁶ Dediđer V., Dediđer pod nazvom Dokumenti tržky vydal V. Dediđer 1979.

¹⁷ L. Koluh. Nevyznanjší sbírku dok- učku vývoje Jugoslávie 1941—1956 (Praha 1968) v přiloze své práce Specifika socialisti- cke rady vlády FLRJ a faktický řídil jugosláv- skou ekonomiku, Milovan Đilas organizoval ideologickou práci KSJ a byl povazovan za funkce nčelímka generálního štábu jugoslávské armády. Boris Kidrič byl předsedou Hospodář- ské rady vlády FLRJ a faktický řídil jugosláv- skou ekonomiku, Milovan Đilas organizoval ideologickou práci KSJ a byl povazovan za funkce nčelímka generálního štábu jugoslávské armády.

¹⁸ Svetožar Vučkmanović—Tempo ichy zasival rovy práce nečelí.

¹⁹ Džilas později vzpomínal, že ani on nikdo jiný z politbyra žádné Bernsteinovy ani Volma- 473.

²⁰ Dedijer V., Novi prilozi za biografiu Josipa Broza Tita, I., Zagreb—Rijeka 1980, str. 472.

la přímo řízena Stalínem a jeho nej- bližším okolím.

Kopie dopisů nechal Stalín rozestat komunistickým stranám, které byly členy Informačního byra. Vedení všech se s jeho obsahem ztotožnila. Jednou vyjímku představoval gene- rální tajemník Polské dělnické strany Władysław Gomułka, který označil sovětský postoj za nesprávný. (Poz- ději však i on Stalínovo stanovisko akceptoval.)

O sovětských obviněních jednalo okamžitě po obdržení dopisů nejvyšší vedení Komunistické strany Jugoslá- vie. V Titově vile, kde se sešli E. Kar- deš, A. Ranković, M. Đilas a B. Ki- drič, vláda napjatá atmosférou. Zvlás- tě J. B. Tito, který koncem 30. let žil dva roky v Moskvě a zažil zde období masového státního teroru, jemuž pa- dlo za obět i několik set jugosláv- ských komunistů, si byl vědom závaž- nosti situace. Znal dobře důslednosti a brutálnosti, s nimiž Stalín prosazoval své záležitosti. Bylo mu jasné, že v těch- to dnech se jedná nejenom o politič- kou budoucnost jeho samotného a je- ho nejbližších spolupracovníků, ale že jde současně i o další osud Jugo- slávie jako suverénního státu. Během diskuse odmítl Tito nabídku Đilase, Kidriče a Rankoviče, kteří byli v do- píse obvinění jako „pochybní marxis- té“, na rezignaci. Řekl přitom, že právě jejich odstoupení si Stalín pře- je, neboť by se tím oslabil jednotu a akceschopnost vedení KSJ.¹³ Na poradě bylo dále přijato závazné roz- hodnutí, které později značně přispě- lo k poslední autoritě Titova vedení. Nejvyšší představitelé KSJ se dohod- li, že celou záležitost, o níž dosud věděli jen oni sami, přednesou na jednáni ústředního výboru, které svolali na 12. dubna.¹⁴

Na schůzi ústředního výboru byla vypracována odpověď na sovětská obvinění. V dopise adresovaném „soudruhům J. V. Stalínovi a V. M. Molotovovi“ byla smířlivým, ale roz- hodným tónem odmítnuta sovětská

Stalín se dopisem pokusil rozdělit jugoslávské vedení. Pro jeho taktiku je příznačné, že svůj útok nezaměřil přímo proti Titovi, ale za „pochybné marxisty“ označil jiné členy ÚV KSJ: Vučkmanoviče-Tempa, Đilase, Kidri- ča a Rankoviče.¹⁵ Dopis obsahoval i přímé obvinění, že náměstek míni- stra zahraničních věcí FLRJ Vladimír Velebit je britským špiónem.¹⁶ Stalínův a Molotovův dopis před- stavoval směs lžive a farižejství. Vedle absolutně nepřavdivých tvrzení zahr- noval i pokryteckou kritiku těch me- tod, které KSJ aplikovala podle so- větského vzoru. To se týkalo předev- ším výtek o nadřazenosti státní bez- pečnosti straně a o politologálním pu- nčím KSJ. V této době byla přitom část dopisu obsahovala všemožná ob- vinení z různých „ideologických hri- chů“. Vedle rozpoutání atmosféry velmocenského šovinismu a otevře- ného antisovětsismu v ústředních stát-

Josip Broz Tito (vpravo) a Alexandr Ranković na zasedání skupštiny 24. dubna 1950

na sebe nedala postoje Titova vedení, na sebe nedala dlouho čekat. 18. března zaslal sově- tský ministr obrany Nikolaj Bulganin vláde FLRJ dopis, v němž jí oznámil, že odvolává z jugoslávské armády všechny sovětské poradce. O dva dni později byl dopisem ministra zahra- ničních věcí Vjačeslava Molotova sta- gram a že se nachází v jugoslávském civilním sektoru. Odvolání sovětská strana stručně zdůvodnila tím, že po- radci byli obklopeni atmosférou ne- důvěry a nepřátelství.¹⁷

Obširnější vysvětlení přišlo za tý- den, 27. března — nikoli v náhodou meckého režimu prince Pavla a před- sedy vlády Dragiši Cvetoviče — ob- drželo vedení KSJ obširný dopis po- depsaný Stalínem a Molotovem. Do- pis adresovaný „soudruhů Titovi! a ostatním členům ÚV KSJ“ obsaho- val obvinění z řady závažných politič- kých chyb.

V úvodu se autoti dopisu vraceli k odvolání sovětských expertů. Zno- vu opakovali, že poradci byli vystave- ni šikanování a neustále je sledovala jugoslávská tajná bezpečnost. Další část dopisu obsahovala všemožná ob- vinení z různých „ideologických hri- chů“. Vedle rozpoutání atmosféry velmocenského šovinismu a otevře- ného antisovětsismu v ústředních stát-

¹⁵⁾ Petranovic B., Istorija ... str. 209.
¹⁶⁾ Čela zaležlosti bila u najgornj natioh, ze ani novy veljavnice Československa v Belohradu jif Tjurker, ktery nastoupil svuj urad v druhej polo-vine kvetna 1948, zopčetiku nic neustil o nabez-meci FLRJ a ostatnim silny sovetskoho bloku. (Archiiv federativnoho ministrstva zahranicnich veci, f. PZ—Belohrad 1948, zprava J. Tauferova z 25. 5. 1948.)
¹⁷⁾ Týdeník aktualit, č. 8, 1990.
¹⁸⁾ Kardinál E. Secchia, Borba za priznanie i neza-vinnost nove Jugoslavije 1944—1957, Ljubja-na—Beograd 1980, str. 129.

Rozhodny postoj Titova vedeni prekvapil Stalina, ktery zrejme pred-pokladal, ze se KSJ nakonec zasedani Informacnho byra zucastni. Rozhodl se proto prozatim odlozit jeho svola-va k vysetreni situace na Jugoslavii. Behem druhej poloviny kvetna apelo-val pomoc dopisu i prostrednictvím osobnich vyslanou na Tira, aby zme-nil sve stanovisko. Kombinoval pri-tom prosby s hrozby. Na jedné strane Soveti naznacovali, ze by se

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

V dalším průběhu jednáni schváli-ustředni výbor podporil. Obava návrhy ce 1948 V. sjezd strany. Obava návrhy-šim svolat na druhou polovinu červen-tyžky široky stranický aktiv a předev-seznámit s dosavadním průběhem roz-vyboru KSJ, kterém předložilo návrh 9. kvetna další zasedání ústředního jugoslavského lidu. Svolalo proto na musí ve svém sporu získat podporu toho vedeni především pochopil, ze- poddělí ukázaly jako rozhodující. Ti-závazných politických kroků, které se V průběhu kvetna 1948 učinili několik a brání se sovetskému nátlaku. Likvidace, se rozhodli nekapitulovat možnost jejich politické, ale i fyzické vosti. V době, kdy velmi reálně hrozila a vysoký stupeň politické předvidá-vili nebyvalou osobní statečnost, kíd- však v těchto vypjatých chvílích proje-

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

Titova vedeni zasluzilo o zasluzeny kromem Titova ve-deri bylo rozhodnuti mocensky vy-stoupit proti tem funkcionalum, kteri podporovali sovetské stanovisko. Toto opatreni bylo zanedlouho rozšifro-va na vsechny jugoslavské obcany. Jif 9. kvetna byl za „frackni činnost, sve postoje k hospodarské politice a po-mer k Informacnmu byru“ ze strany vyloceni Hebrang a Zujovic. Za ne-kolik dni na to byli oba uvazeni a ob-vineni z velezrady. Jak odvodneni vyloceni, tak i vysvetleni zateeni bylo dosti vagn. Skutečnym důvodem jejich vazby byla — podle vzpominek E. Kardinále — obava, ze by mohli uteci do Bukuresti a tam na zasedani Informbyra vystoupit jako představi-tel „marxisticko-leninskych a stalin-goslavie.“¹⁵⁾

ministrů zahraníčí států sovětského bloku, které se konalo ve Varšavě ve stejné době, kdy v Bukurešti Informbyro projednávalo protijugoslávčímbyro rezoluci. V srpnu 1948 se Bělehrad stal hostitelem konference o plavbě na Dunaji, na níž jugoslávská delegace vystupovala se stejnými stanovisky jako SSSR. Vláda FLRJ se také snažila upevnit ekonomickou spolupráci s lidově demokratickými státy. Ještě v září 1948 jednala napříkřad s Československem o podepsání pětileté obchodní dohody, jejíž návrh předpokládá podstatné zvýšení výměny zboží mezi oběma zeměmi.²⁰⁾

Andrija Hebrang

meshnických podniků. Aby dokázala svou věrnost stalinismu učení, urychila v této době kolektivizaci zemědělství, kterou prováděla přesně podle sovětského vzoru. Přiznání bylo také to, že Titovo vedení nijak neoslabovalo Stalinův kult a v polemikách se zásadně vyhýbalo kritice jeho osobnosti. Nazorným příkladem toho byl závěrečný projev Tita na V. sjezdu strany, který ukončil prohlášením, že KSJ dokáže svou věrnost učení Marxe-Engelse-Lenina-Stalina, že nikdy neopustila tuto teorii.¹⁹⁾

V této fázi byla roztržka považována za vnitřní záležitost sovětského bloku, která neměla narušit jednotný postup všech východoevropských zemí vůči Západu. Jugoslávě všechny své zahraničně-politické kroky nadále koordinovala se sovětským blokem a snažila se rozvíjet spolupráci se SSSR a lidově demokratickými státy. Ministr zahraničních věcí Stanoje Simić se například zúčastnil porady

gostávce. Pátým kongresem KSJ končí počáteční období roztržky. V této době se jak Jugoslávě, tak i SSSR ještě dohlédli na rychlé ukončení Informbyra a svou podporu dosavadnímu politickému bloku, který se konalo ve Varšavě ve stejné době, kdy v Bukurešti Informbyro projednávalo protijugoslávčímbyro rezoluci. V srpnu 1948 se Bělehrad stal hostitelem konference o plavbě na Dunaji, na níž jugoslávská delegace vystupovala se stejnými stanovisky jako SSSR. Vláda FLRJ se také snažila upevnit ekonomickou spolupráci s lidově demokratickými státy. Ještě v září 1948 jednala napříkřad s Československem o podepsání pětileté obchodní dohody, jejíž návrh předpokládá podstatné zvýšení výměny zboží mezi oběma zeměmi.²⁰⁾

Titovu pozici významně posílil V. sjezd Komunistické strany Jugoslávě, který se sešel v Bělehradě 21. července 1948. Sjezd nebyl jen námitkám, na něž by se diskutovaly různé varianty stranické politiky či otázky dalšího rozvoje země. Stal se týdnem manifestací, na níž více jak 2300 delegátů jednoznačně vyjádřilo svou podporu dosavadnímu politickému bloku, který se konalo ve Varšavě ve stejné době, kdy v Bukurešti Informbyro projednávalo protijugoslávčímbyro rezoluci. V srpnu 1948 se Bělehrad stal hostitelem konference o plavbě na Dunaji, na níž jugoslávská delegace vystupovala se stejnými stanovisky jako SSSR. Vláda FLRJ se také snažila upevnit ekonomickou spolupráci s lidově demokratickými státy. Ještě v září 1948 jednala napříkřad s Československem o podepsání pětileté obchodní dohody, jejíž návrh předpokládá podstatné zvýšení výměny zboží mezi oběma zeměmi.²⁰⁾

Titovo vedení si uvědomovalo, že politiky jugoslávských komunistů, který má právo posuzovat správnost Stalinova či Informačního byra za arbitra, kterou před bylo omezením uznat oslabit jednotu KSJ. Velmi důležitým národním dělnické hnutí a především zmasť jugoslávskou veřejností a mezi-kvalifikoval je jako pokus záměrně ko naproti neoddůvodněné a lži. V tající všechny vyhrady Informbyra jáboru, který schválil prohlášení o svolání další zasedání ústředního výboru. Den po publikování rezoluce v tuto chvíli neztratilo duchapřítomnost. Den po publikování rezoluce v tuto chvíli neztratilo duchapřítomnost. Den po publikování rezoluce v tuto chvíli neztratilo duchapřítomnost.

Stalin předpokládal, že rezoluce s konečnou platností zlikviduje Titův odpor. Jugoslávské vedení však ani v tuto chvíli neztratilo duchapřítomnost. Den po publikování rezoluce v tuto chvíli neztratilo duchapřítomnost. Den po publikování rezoluce v tuto chvíli neztratilo duchapřítomnost.

Jednání mohlo uskutečnit na Ukrajině, aby se ho mohl zúčastnit i Stalin, jehož přítomnost jakoby měla garantovat objektivnost výsledku. Na druhou stranu vyhržovali, že se Informbyro sejde i bez jugoslávských zástupců a duslky jeho jednání budou pro jugoslávské vedení katastrofální. Tito však zůstal neoblomný. Zasedání Informačního byra začalo 20. června 1948. Za KSČ byli do rumunského hlavního města vysláni Rudolf Slan-sky, William Široky, Bedřich Gemin-výder a Gustav Bares. Rumunsko a Matyás Rakosi, ostatní strany členských stran George Gheorghiu-Dej-darsko zastupovali vůdci komunistické strany. Vláda KSJ byla v plném napětí a zanedlouho na to vyšla v Jugoslávě i větší část korespondence mezi Stalinem a Titovým vedením.

Stalin předpokládal, že rezoluce s konečnou platností zlikviduje Titův odpor. Jugoslávské vedení však ani v tuto chvíli neztratilo duchapřítomnost. Den po publikování rezoluce v tuto chvíli neztratilo duchapřítomnost. Den po publikování rezoluce v tuto chvíli neztratilo duchapřítomnost.

Streten Zujović — Crni

straně představovala hlavní důvod, proč se Stalin nepokusil o vojenskou intervenci vůči Jugoslávii.

Tito však vysoupl nekompromisní ně i proti těm, kteří z těch či oněch důvodů souhlasili se Stalinovou kriti- kou. Počet přívrženců Informačního byra v Jugoslávii nebyl přitom zaned- batelný.²³ Zvláště mnoho členů ko- munistické strany, kteří byli po řadu let přesvědčováni o správnosti sově- ské politiky a kteří ve Stalinovi viděli ztělesnění všech pokrokových ideálů, nedokázalo pochopit, proč má nyní své vedení vědět, že pokud rázně nezakročí proti těmto svým oponen- tům, využije je Stalin jako svou patou kolonu uvnitř FLRJ. Jejich perzeku- ce však patří k rozporuplným a tra- gickým kapitolám jugoslávských mo- derních dějin. Jugoslávská tajná poli- cie přímo řizena A. Rankovičem vůči munitskému nezákonným metod, velmi podobným praktikám berfov- ských služeb. Více jak 11 tisíc osob, z nichž mnozí vysloužili pouze díleč- Stalinským rozhodlo optit. Spor uvnitř komunistického hnutí se tak změnil v obranu nezávislosti a svobody jugo- slávského lidu. Spontánní podpora jugoslávských národů komunistické

Rude prvo, 28. 6. 1948.
Borb, 29. 7. 1948.
Státní ústřední archiv, f. Ústřední svaz česko- slovenských primyřiu, k. 197, zpráva o činnos- ti opehondně-pohičkého oddělení za 10. - 15. 9. 1948.
Decijer V., Ižubljena bika Jostia Visartionovi- ča Stajina, Rijeka 1982, str. 194, 195.
Zaujvie brzy provedl sebekritiku. Zadržekem ni za zluháných okonhosi v březnu 1949.
Vutmanovic - Tempo S. Revoluční kofa lece. Meomort, Beograd 1971, str. 104, 105.
Bečič D., Jugoslávija u hladnom ratu, Zagreb 1988, str. 89 an.
Jugoslávská policie registrovala jako přívržence Informačního vice jak 50 tisíc osob.
Marković D., Istina o Golom otoku, Beograd 1987, str. 84 an.

Na jate 1949 již bylo jasné, že kon- fikti, který vznikl před rokem, brzy neskončí. Vedení Jugoslávie, které teprve teď začalo velmi pomalu usu- povat od propagace Stalinova kultu, pochopilo, že musí počítat s dlouho- dobým a trvalým napětím ve vztazích se státy sovětského bloku a být při- praveno na to, že slovní vyhrůžky se mohou kdykoli změnit v ozbrojenou agresi. V březnu 1949 rozhodla jugo- slávská vláda znatně posílit boje- schopnost armády a vytvořila velení partyzánských oddílů, které mělo ří- dit rezistence proti případným oku- pantům.²² Během druhé poloviny roku 1949, která již patří do další kapitoly jugo- slávské dějin, se nátlak na Jugosla-

Na jate 1948 se Jugoslávská vláda rozhodla odvolat ze Sovětské- ho svazu a jeho satelitů proti Jugosla- vii, se Stalin tehdy ani nikdy později k agresi vůči FLRJ neodhodlal. Jugos- slávie, přestože nátlak trval ještě sko- ro čtyři roky, svou nezávislost udržela. Jugoslávsko-sovětskou roztržku není možno chápat jako spor vyplý- vající z odlišných koncepcí budování socialistické společnosti. Její podsta- ta spočívala ve snaze Stalina prosadit svou úpinou a nímci neomezenu he- gemonii i v rámci seškupení států střední a jihovýchodní Evropy, které se stformovaly po skončení druhé své- tové války. Stalin chtěl veřejně poka- rat Tira, který se - při naprostém rat Tira, který se - při naprostém kopírování sovětského modelu ve vnitřním životě země - pokoušel o poněkud samostatnější zahraníční politiku. Sovětský diktátor se domní- val, že tím i ostatním vůdcům komu- nistických stran ukáže, že nestrpí

Na podzim 1948 se Jugoslávská vláda rozhodla odvolat ze Sovětské- ho svazu, Polska a Československa své učně a studenty. Přes obrovský nátlak a vydráždění misťních útadů, které se snazily slibů i hrozbami při- nutit mladá Jugoslávce k emigraci a protititovským prohlášením, se do vlasti vrátila velká většina jugosla- vských občanů pusbicích ve východ- ní Evropě.

Další Stalinovy agresivní kroky ne- daly na sebe dlouho čekat. Koncem roku 1948 Sovětský svaz radikálně snížil objem výměny zboží s FLRJ. K větším či menším restrikcím ob- chodu přistoupily i ostatní státy so- větského bloku. Toto opatření cíleně poškodilo Jugoslávii, jejíž vývoz a do- voz se do této doby asi ze dvou třetin realizoval prostřednictvím obchodu s východní Evropou.

Zostřená kampaň ve sdělovacích prostředcích provázela na začátku roku 1949 vzájemné vyprovádání di- plomatických činitelů i zatykáni osob neoprávněně obviněných ze špioná- žní činnosti ve prospěch Jugoslávie. Z hranic s Albánií, Bulharskem, Ru- manskem a Madarskem přišly na jate 1949 první zprávy o pohraníčních in- cidencích, o pokusech ozbrojených skupin proniknout na území FLRJ a o mrtvých jugoslávských pohraní- čích. Pravidelně se opakující střel- ba tu od této chvíle neutichla až do podzimu 1953.

Na jate 1949 již bylo jasné, že kon- fikti, který vznikl před rokem, brzy neskončí. Vedení Jugoslávie, které teprve teď začalo velmi pomalu usu- povat od propagace Stalinova kultu, pochopilo, že musí počítat s dlouho- dobým a trvalým napětím ve vztazích se státy sovětského bloku a být při- praveno na to, že slovní vyhrůžky se mohou kdykoli změnit v ozbrojenou agresi. V březnu 1949 rozhodla jugo- slávská vláda znatně posílit boje- schopnost armády a vytvořila velení partyzánských oddílů, které mělo ří- dit rezistence proti případným oku- pantům.²² Během druhé poloviny roku 1949, která již patří do další kapitoly jugo- slávské dějin, se nátlak na Jugosla-

Milovan Djilas

Arso Jovanovic, Jovanovic - jeden z vrchních veliteli partyzánské armá- dy v období rezistence - se pokusil ještě s dvěma dalšími vysokými dús- tojnky ilegálně opustit zemi a vytvo- rit ve východní Evropě emigrační protititovskou vládu. Při vyšetřování se zjistilo, že k útěku Jovanovicovi pomáhala i rumunská ministryně za- hraníčních věcí Anna Paukerová, která se tehdy účastnila v Bělehradě konference o plavbě na Dunaji.²¹ So- větska propaganda okamžitě prohlá- sila Jovanovic za obět Titova teroru. Do role mučedníku byli sdělovacím prostředky východoevropských zemí stavěni i Hebrang a Zujovic.²² Na podzim 1948 se Jugoslávská vláda rozhodla odvolat ze Sovětské- ho svazu a jeho satelitů proti Jugosla- vii, se Stalin tehdy ani nikdy později k agresi vůči FLRJ neodhodlal. Jugos- slávie, přestože nátlak trval ještě sko- ro čtyři roky, svou nezávislost udržela. Jugoslávsko-sovětskou roztržku není možno chápat jako spor vyplý- vající z odlišných koncepcí budování socialistické společnosti. Její podsta- ta spočívala ve snaze Stalina prosadit svou úpinou a nímci neomezenu he- gemonii i v rámci seškupení států střední a jihovýchodní Evropy, které se stformovaly po skončení druhé své- tové války. Stalin chtěl veřejně poka- rat Tira, který se - při naprostém kopírování sovětského modelu ve vnitřním životě země - pokoušel o poněkud samostatnější zahraníční politiku. Sovětský diktátor se domní- val, že tím i ostatním vůdcům komu- nistických stran ukáže, že nestrpí

„NOVÝ KURS“ A „SVĚTOVÁ POLITIKA“ Zahraniční politika Německa v 90. letech 19. století

František Steliner

Teprve koncem roku 1949 přistoupila Komunistická strana Jugoslávie k reformům dosavadního modelu socialismu. Z dnešního pohledu slo o kroky velmi nesmělé, které se jen velmi málo dotkly jugoslávského politického systému, jenž i nadále zůstal la k sovětsko-jugoslávské roztržce a inspirovala se satečným odporem

novou nátlaku stalo významným předjugošlávského lidu. Všechna pozdější protistalinistická reforma hnutí (polské a maďarské v roce 1956 i československé v roce 1968) se v té či oné podobě vracela k sovětsko-jugoslávské roztržce a inspirovala se satečným odporem

Devadesátá léta 19. století byla

rusko-německých vztahů. Proti obnovení Zajišťovací smlouvy se postavili hlavní protigonisté německé zahraniční politiky. Caprivi se obával, že by prozrazením této tajné smlouvy mohlo dojít ke kompromitování Německa především v očích Rakouska-Uherska. Přistoupil na Holsteinův názor, že je nutno odmítnout Bismarckovu složitou a odvážnou diplomacii. Záměr se nechal předsvědčit a souhlasil se zastavením jed- smlouvy (duben 1890).

Německá zahraniční politika „nového kursu“ vycházela z kalkulací o nepřekonatelnosti britsko-ruských a britsko-francouzských rozporů. Nepostřehla přesouvání ruského zájmu z Balkánu do střední Asie, které s sebou přineslo i snahu Rusků o snížení napětí s Německem. Proti- ruský směr německé zahraniční politiky byl zahájen ještě Bismarckem, který nepřipouštěl podstatný vliv ekonomické situace na mezinárodní vztahy a svou nátlakovou hospodářskou politiku „vehnal“ Ruskům do náruče francouzského kapitálu.

Politika „nového kursu“ se na počátku 90. let orientovala na tři základní momenty: na utužení soudržnosti Trojspolku, na navázání spolupráce s Velkou Británií a na zmirnění napětí ve vztazích s Francií.

zdrženlivý postoj nového kancléře k novým koloniálním výbojům. Tyto příznivé vztahy našly naplnění v tzv. Helgolandské smlouvě, která byla podepsána 14. června a 1. července 1890. Německo se stálo protektorem nad východoafrickým sultanátem Witu, uznalo britský protektorát nad britským pronikáním k Hornímu Nilu. Británie za to předala Německu ostrov Helgoland, který měl strategický význam pro německé válečné loďstvo. Jeho získání bylo v britském tisku komentováno slovy: „Vilém II. dal za jediný knoflík celé Sáry“, a německé patriotické kruhy smlouvu oslavovaly.

Snaha o zmirnění napětí v německo-francouzských vztazích byla v roce 1890 vyjádřena německým uznáním britsko-francouzské smlouvy ním nigerické oblasti a uznáním francouzského protektorátu nad celým Madagaskarem. Další iniciativy se chopil císař a drobnými zdvořilostmi se snažil získat francouzské sympatie. V tomto směru měla působilost i návštěva Bismarckem odměřené předpokládat, že by mohlo dojít ke vzniku ruskofrancouzské aliance. Němečtí diplomaté nezávali v úvahu první náznaky ruskofrancouzského sbližování, jako například francouzské půjčky, úvěry a půjčky, nebo účásti náčelníka francouzského generálního štábu L. M. de Boisdeffreho (1839—1919) na ruských manévrech v Narvy v létě téhož roku. Profrancouzské tendence zahraniční politiky Německa potvrdila i červencová návštěva Viléma II. v Británii, která usilovala o získání Britů pro úzké spojení. Vedla se jednání o společné obraně Úzín proti Ruskům, což bylo v ostrém protikladu k Bismarckově konceptu neutrální blízkovýchodní politiky. Německo-britské přátelské vztahy a poměry Trojspolku na ruskou vládu, která se zapůsobilá demonstrovat pokračující rozhodla demonstrovat pokračující sbližování s Francií. V roce 1891 navštívila francouzská eskadra ruský přístav Kronštadt. Alexander III. (1845—1894) vyslechl v pozoru referenci hymnu Marsellaisu a v teleg- ramu francouzskému prezidentu vyjádřil nadšení z přátelství obou zemí. Tato červencová událost vzbudila v Německu velké překvapení a zděšení. Tehdejší německý vyslanec v Bukurešti Bernhard von Bülow (1849—1929) oprávněně považoval tuto akci za důsledek německého usi-

Německo-britské vztahy byly po šest let. Jednání byla dovršena 6. května 1891 *obchodně politicky*. „Diplomatická politické spojení, když soupeřivé prvího zásady: „Je nemožné udržet Trojspolek byl zpevněn smlouvami podle Capriviho zásady: „Je nemožné udržet Trojspolek, na navázání spolupráce s Velkou Británií a na zmirnění napětí ve vztazích s Francií.

Nový říšský kancléř Leo Caprivi (od r. 1891) von Caprivi (1831—1899) neměl dostatečný zá- hradně politický rozhled a „jeho zkušenosť v oblasti zahraniční politiky byly minimální, což poskytovalo prosor císařovny velkásky am-bicm.“¹⁾ Kancléř se spolehl na rady říšského tajemníka zahraničního úřadu Adolfa Herrmanna svobodného páně Marschalla von Biebersteina (1842—1912), který však podléhal vlivu tajného rady Friedricha von Holsteina (1837—1909). Důležitě postavení získal císařuv nejblížejší přítel a důvěrník Philipp hrabě zu Eulenburg-Hertefeld (1847—1921), který plnil trojí úlohu: byl aktivním diplomatem²⁾, Holsteinovým mluvčím v císařské kanceléři a kancléřem mezi císařem a kancléřem. Před novým německým vedením vyvstal problém tzv. Zajišťovací smlouvy mezi Německem a Ruskem, která měla podle Bismarckových představ zajištit mírovou kontinuitu